

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ

UDK 34

ISSN 0583-5062

ГОДИШНИК

НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

ANNUAIRE

DE LA FACULTÉ DE DROIT
„JUSTINIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE

*ВО ЧЕСТ НА
ГАЛЕ ГАЛЕВ*

Скопје 2021

ТОМ
59

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ

ГОДИШНИК

НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

ANNUAIRE

DE LA FACULTÈ DE DROIT
„JUSTINIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE

ВО ЧЕСТ НА
ПРОФ. Д-Р ГАЛЕ ГАЛЕВ

СКОПЈЕ, 2021

**УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ**

**ГОДИШНИК
НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ**

ГОДИШНИК

ТОМ 59

**СКОПЈЕ
SKOPJE**

2019

**ANNUAIRE
DE LA FACULTÉ DE DROIT
„IUSTINIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE**

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Уредник на Годишникот

проф. д-р Јадранка Дабовиќ Анастасовска

Уредувачки одбор на Годишникот во чест на проф. д-р Гале Галев, редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје:

проф. д-р Арсен Јаневски (Република Северна Македонија)

проф. д-р Родна Живковска (Република Северна Македонија)

проф. д-р Слободан Перовиќ (Република Србија)

проф. д-р Марко Баретиќ (Република Хрватска)

проф. д-р Зоран Рашовиќ (Црна Гора)

проф. д-р Бранко Мораит (Босна и Херцеговина)

проф. д-р Владо Петров (Република Бугарија)

Секретар на Годишникот

проф. д-р Неда Здравева

Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје

ул. Гоце Делчев 96 1000 Скопје, Република Северна Македонија

Лектура: Лилјана Јовановска

Печати: Стоби Трејд, ДООЕЛ

тираж: 100 примероци

**УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ**

ГОДИШНИК

**НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ**

ANNUAIRE

**DE LA FACULTÈ DE DROIT
„IUSTINIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE**

**ВО ЧЕСТ НА
ПРОФ. Д-Р ГАЛЕ ГАЛЕВ**

СКОПЈЕ, 2021

СОДРЖИНА
НА ГОДИШНИКОТ НА ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ
ВО ЧЕСТ НА ПРОФ. Д-Р ГАЈЕ ГАЈЕВ

ВО ЧЕСТ НА ПРОФ. Д-Р ГАЈЕ ГАЈЕВ.....V

ПРИВАТНО ПРАВО

Slobodan Perović PREDNACRT GRAĐANSKOG ZAKONIKAREPUBLIKE SRBIJE.....	1
Yevgeny Alekseyevich Sukhanov CONTRACT AND CORPORATE LAW CORRELATION.....	19
Миодраг В. Орлић СУБЈЕКТИВНА ДЕЛИКТНА ОДГОВОРНОСТ (У ПРЕДНАЦРТУ СРПСКОГ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА).....	29
Zoran P. Rašović PROGLAŠENJE OPŠTEG IMOVINSKOG ZAKONIKA ZA KNJAŽEVINU CRNU GORU - NA CETINJU, 26. APRILA 1888. GODINE.....	49
Мирко Васиљевић ПРИВРЕДА И ПРАВНИ РЕЖИМ НЕКИХ ПРАВА МАЊИНСКИХ АКЦИОНАРА – ЈЕДИНСТВО ИНТЕРЕСА ИЛИ ЈЕДИНСТВО СУПРОТНОСТИ.....	65
Radovan D. Vukadinović RETHINKING ON THE CONCEPT AND CONSEQUENCES OF NONPERFORMANCE OF CONTRACTUAL OBLIGATIONS AND BREACH OF CONTRACT.....	81
Branko Morait ABOUT THE SUBJECT AND METHOD OF THE DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA CIVIL CODE.....	101
Владимир Петров РЕФОРМАТА ВО БУГАРСКИОТ ПРАВЕН СИСТЕМ.....	113
Christa Jessel-Holst MACEDONIAN CIVIL LAW BEFORE THE GERMAN COURTS.....	125

Драган Николић МОДИФИКАЦИЈЕ ВИЗАНТИЈСКОГ ПРАВА У СЛОВЕНСКОМ ПРАВНОМ ЗБОРНИКУ ЗАКОН СУДЊИ ЉУДЕМ.....	133
Гордана Станковић ПРОЦЕСНИТЕ НОРМИ ВО ПРЕДНАЦРТТОТ НА ГРАЃАНСКИОТ ЗАКОНИК НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА.....	151
Mihajlo Dika PRIZNANJE ČINJENICA U HRVATSKOM (I MAKEDONSKOM) PARNIČNOM UPOSTUPKU.....	167
Tatjana Josipović PRAVNI I GOSPODARSKI ASPEKTI PRAVA GRAĐENJA U HRVATSKOM PRAVNOM PORETKU.....	205
Snežana Miladinović USLUŽNA PRAVILA.....	231
Marko Baretić PROTUPRAVNOST KAO PRETPOSTAVKA ODŠTETNOPRAVNE DGOVORNOSTI U HRVATSKOM PRAVU.....	249
Thomas Meyer IN OR OUT? REFLECTIONS OF THE GERMAN DISCUSSION ON THE SEPARATION OF THE CONSUMER LAW FROM THE CIVIL CODE IN A SPECIAL LAW.....	283
Nada Dollani A SHORT HISTORICAL BACKGROUND ON THE CREATION OF THE ALBANIAN CIVIL CODE CONCEPT AND CONTENT.....	291
Светомир Шкарик. НАПОЛЕОН БОНАПАРТА И ГРАЃАНСКИОТ ЗАКОНИК.....	307
Софија Тодорова БРЕНДОТ КАКО МОКНА АЛАТКА.....	323
Арсен Јаневски ОБВРСКИ СО ПОВЕКЕ ДОЛЖНИЦИ И ИЗВРШУВАЊЕ.....	341

Поликсена Гавроска, Илија Руменов
СТРУКТУРАЛНАТА ПОСТАВЕНОСТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ВО
РАМКИТЕ НА ХАШКАТА КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА МЕЃУНАРОДНО
ПРИВАТНО ПРАВО: ПАРТНЕРИ ИЛИ СОПЕРНИЦИ?.....357

Тодор Каламатиев, Александар Ристовски
БИНАРНИОТ МОДЕЛ НА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ И КРИТЕРИУМИТЕ
ЗА РАЗГРАНИЧУВАЊЕ НА ДОГОВОРИТЕ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ И
ДОГОВОРИТЕ ЗА ДЕЛО.....377

Борче Давитковски, Ана Павловска-Данева
ТЕОРИИ ЗА РАЗГРАНИЧУВАЊЕ НА УПРАВНО
ПРАВНИТЕ ДОГОВОРИ.....399

Родна Живковска, Тина Пржеска
ОБЈЕКТОТ КАКО ЕЛЕМЕНТ НА ГРАЃАНОСПРАВНИТЕ ОДНОСИ.....417

Јадранка Дабовиќ-Анастасовска
НЕКОИ ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА ЗА ОГРАНИЧУВАЊЕТО НА
СЛОБОДАТА НА ДОГОВАРАЊЕТО ВО СОВРЕМЕНОТО
ЕВРОПСКО ДОГОВОРНО ПРАВО.....435

Владо Бучковски, Есин Кранли Бајрам
TESTAMENTI FACTIO ACTIVA ET PASSIVA ВО РИМСКОТО ПРАВО.....493

Горан Коевски
ПРОТИВПРЕЗЕМАЧКИ МЕРКИ ВО ПОСТАПКА ЗА НЕПРИЈАТЕЛСКО
ПРЕЗЕМАЊЕ НА АКЦИОНЕРСКО ДРУШТВО.....507

Биљана Петревска, Ванчо Узунов
ПОТРЕБНИ РЕФОРМИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СОЛВЕНТНОСТ 2 ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....541

Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов
ВРШЕЊЕ НА РОДИТЕЛСКОТО ПРАВО ПО РАЗВОД НА БРАК ВО
МАКЕДОНСКОТО СЕМЕЈНО ПРАВО.....555

Тони Дескоски, Вангел Доковски
АВТОНОМИЈАТА НА ВОЛЈАТА НА СТРАНКИТЕ ВО МЕЃУНАРОДНОТО
ПРИВАТНО ПРОЦЕСНО ПРАВО.....575

Emine Zendeli THE RIGHT TO MORTGAGE IN THE LIGHT OF EUROPEAN CIVIL CODES.....	591
Katerina Anchevska Netkovska, Aleksandra Grozdanova PATENTS IN BIOSIMILAR MEDICINAL PRODUCTS, THE NEW CHALLENGE IN IPR.....	607
Гоце Галев КОНТРОЛА НА СПОЈУВАЊЕТО НА ТРГОВСКИТЕ ДРУШТВА.....	619
Игор Камбовски ВИДОВИ ЗАСТАПУВАЊЕ ВО ГРАЃАНСКОТО ПРАВО.....	633
Ненад Гавриловиќ ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТА ОД ЖИВОТНИ.....	649
Неда Здравева КОНЦЕПТОТ НА ГРАЃАНСКОПРАВНАТА ОДГОВОРНОСТ НИЗ ПРИЗМА НА ОДГОВОРНОСТА ЗА ШТЕТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРАВЕН СИСТЕМ.....	681
Јован Зафировски БАНКАРСКИТЕ ДЕЈНОСТИ ВО НОВИОТ ГРАЃАНСКИ ЗАКОНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	701
Марија Амповска ВИДОВИ ДОГОВОР ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ЖИВОТ ВО ПРАВНАТА ТЕОРИЈА И ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВО.....	713
Елена Игновска ПРАВАТА НА ДЕЦАТА ЗАЧНАТИ СО ДОНИРАН ГЕНЕТСКИ МАТЕРИЈАЛ.....	729
Милка Ракочевиќ ДОЛЖНОСТ ЗА ЗБОРУВАЊЕ НА ВИСТИНАТА ВО ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА.....	749

ЈАВНО ПРАВО

- Љупчо Арнаудовски, Александра Груевска-Дракулевски
ДИСЦИПЛИНСКА И МАТЕРИЈАЛНА ОДГОВОРНОСТ НА
ЗАТВОРЕНИЦИТЕ - МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО НАСПРОТИ
СТАНДАРДИТЕ НА ООН И ЕВРОПСКАТА УНИЈА.....765
-
- Владо Поповски
РАЗЛИЧНАТА СУДБИНА НА АЛБАНИЈА И МАКЕДОНИЈА
НА ЛОНДОНСКАТА АМБАСАДОРСКА КОНФЕРЕНЦИЈА
1912-1913 ГОДИНА.....789
- Симеон Гелевски
ПРАВНА РЕТОРИКА.....801
- Димитар Гелев
КАЛАБРИСКИ ПРОХИРОН.....817
- Татјана Петрушевска, Марјан Попески
АРИСТОТЕЛ НАУКАТА ЗА ДУШАТА И РЕТОРИКАТА.....839
- Рената Дескоска
СЛОБОДАТА НА ЗДРУЖУВАЊЕ – ПРЕДИЗВИЦИ ВО МАКЕДОНИЈА,
ГРЦИЈА И БУГАРИЈА.....869
- Мишо Докмановиќ
АМЕРИКАНСКО – АЛБАНСКИТЕ ОДНОСИ ВО „БУНКЕРОТ НА
СТУДЕНАТА ВОЈНА“889
- Ненад Марковиќ
ПРЕДИЗВИКОТ НА ГЛОБАЛНОТО ЦИВИЛНО ОПШТЕСТВО:
ЦИВИЛНОТО ОПШТЕСТВО ПОД УДАРОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА.....907
- Владимир Божиновски
УНИФИКАЦИЈА НА ЕВРОПА ПРЕКУ КРСТОНОСНИТЕ ВОЈНИ -ВОЈНАТА
КАКО СРЕДСТВО ЗА ИНТЕГРАЦИЈА ВО СРЕДНИОТ ВЕК.....939
- Ирена Рајчиновска-Пандева
НАЦИОНАЛЕН ИДЕНТИТЕТ – ЕВРОПСКИ ИДЕНТИТЕТ
(КОНФЛИКТ ИЛИ ВЗАЕМНО ПРИЗНАВАЊЕ).....949

<p> Јорданка Галева МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМОТ И ВЛИЈАНИЕТО ВРЗ РАЗВОЈОТ (СО ОСВРТ НА МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО)..... </p>	967
<p> Елена Михајлова ГЕНЕЗА НА МОДЕРНИОТ ИДЕНТИТЕТ..... </p>	989
<p> Елена Давитковска, Ивана Шумановска-Спасовска ОБУКИТЕ НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА – ПОТРЕБА ИЛИ НУЖНОСТ..... </p>	1001
<p> Даниела Блажевска ТИМСКАТА РАБОТА ВО МЕДИУМИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (2011)..... </p>	1021
<p> Христина Рунчева-Тасев РЕПУБЛИКАНИЗАМ- ПОЈАВА, РАЗВОЈ И ФОРМИ..... </p>	1033
<p> Јелена Трајковска-Христовска СИСТЕМОТ НА КОНТРОЛА НА УСТАВНОСТА ВО ПЕТТАТА ФРАНЦУСКА РЕПУБЛИКА..... </p>	1049
<p> Љупчо Стојковски ПРИНЦИПОТ НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ ВО МЕЃУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО И ОПЕРАЦИЈАТА „ЗАШТИТЕНА ГРАНИЦА“..... </p>	1067
<p> Наталија Кукоска “РЕСТОРАТИВЕН КОНЦЕПТ НА ТРАНЗИЦИОНАТА ПРАВДА”..... </p>	1083

СОРАБОТНИЦИ И СТУДЕНТИ

<p> Ристо Илиоски ПРАВНИ СРЕДСТВА ВО СЛУЧАЈ НА ПОВРЕДА НА НУЖНИОТ ДЕЛ..... </p>	1099
<p> Роберт Стефановски ПРАВОТО НА ДОЛЖНИКОТ НА ПОПРАВАЊЕ ВО ДОМАШНОТО, МЕЃУНАРОДНОТО И СПОРЕДБЕНОТО ДОГОВОРНО ПРАВО..... </p>	1115

ДОЛЖНОСТ ЗА ЗБОРУВАЊЕ НА ВИСТИНАТА ВО ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА

УДК: 347.91/.95:177.3

1.01 Изворна научна статија

1. Воведни најомени

Идејата на совесност и чесност, т.е. начелото на совесно и чесно вршење на субјективните права е еден од базичните принципи на правниот систем. Без разлика за која област на правото станува збор, дадените и со закон признаени права и овластувања треба да се вршат на еден сосема совесен и коректен начин. Секое остварување или вршење на правата спротивно на овој правен постулат претставува всушност една злоупотреба. Ова правило консеквентно се применува и во рамките на парничната постапка, како редовен метод на правна заштита на повредените, загрозените или оспорените субјективни права. Начелото на совесност во парничната постапка нераскинливо е поврзано со начелото на забрана за злоупотреба на процесните права и овластувања во постапката.^{2,3}

1 Вонреден професор, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

2 Несовесното преземање на процесните активности остава широка можност и води кон различни злоупотреби во парничната постапка, како што се одолговлекување на постапката, непотребно зголемување на парничните дејствија и сл., а сè со цел да ѝ се наштети на спротивната странка. Оваквото постапување не само што ѝ нанесува штата на спротивната страна во секој конкретен случај на злоупотреба на процедурата, туку доведува и до недоверба во судот и создава правна несигурност.

3 Начелото на совесно користење на процесните права и забраната за злоупотреба на процесните овластувања во системот на нашата парнична постапка се уредени во чл. 9 и 10 од Законот за парничната постапка („Сл. весник на Р Македонија“ бр. 79/2005, 110/2008, 83/2009 и 116/2010 и пречистен текст, „Сл. весник на Република Македонија“ бр. 7/2011, во понатамошниот текст, ЗПП) Позитивното процесно законодавство, идејата за совесност во граѓанските парници на начелно ниво ја уредува со поставување на двоен императив. Од една страна, императивот е насочен кон странките на начин што е предвидена должност за странките и вмешувачите пред судот да ја зборуваат вистината и совесно да ги користат правата што им се признаени со процесниот закон (чл. 9 од ЗПП). Од друга страна, вториот императив е адресиран до судот, при

Процесните овластувања се предвидени со законот за странките да можат да ја остварат правната заштита која ја бараат од судот, но истовремено и за да се заштити правниот поредок. Поради општествената функција која парничната постапка ја остварува, странките се должни во неа лојално да се однесуваат и совесно да ги користат своите процесни овластувања. Имајќи ја предвид широко поставената концепција на совесно вршење на процесните права, пред странките во постапката се поставуваат три вида обврски: 1) совесно да ги користат процесните права; 2) да ја говорат вистината и 3) да не ги злоупотребуваат своите процесни овластувања.

2. Поимно определување на должността за зборување на вистината во парничната постапка

Совесното користење на процесните права ја подразбира, меѓу другото, и должноста на сите процесни субјекти пред судот да ја зборуваат (изнесуваат) вистината. Процесниот закон, во чл. 9, предвидува дека „*странките и замешувачите се должни пред судот да ја зборуваат вистината...*“. Може да се забележи дека процесниот закон оперира со широко поставен концепт, без притоа да го дефинира самиот поим на вистина, ниту пак изречно и јасно да ја определи содржината и границите на оваа процесна должност. Класичната дефиниција за вистината ни кажува дека вистината претставува согласност на човековата претстава (свест) со објективната стварност односно субјективен одраз на објективната стварност.⁴

Должноста да се зборува вистината е пред сè морална должност, бидејќи во секојдневниот живот моралот им налага на луѓето да ја зборуваат вистината. Лагата е забранета и морално недопуштена.⁵ Кога оваа должност бива правно регулирана, истата добива и правно значење. Општата морална должност за зборување на вистината во граѓанската парница станува правна должност. Тоа значи дека должноста за зборување на вистината во парницата има и правен, а не само морален карактер. Во таа насока *Јухариќ* ќе забележи дека начелото на *вистинољубие* е најзначајниот изразен облик на должноста за почитување на

што е предвидено дека судот е должен да ја оневозможи секоја злоупотреба на правата што на странките им припаѓаат во постапката (чл. 10 од ЗПП)

4 Објективната стварност постои независно од нашата свест. Доколку нашите искази соодветствуваат на нашата претстава која се поклопува со стварноста, ја имаме вистината. Доколку нашите искази се сложуваат со нашата претстава за објективната стварност, но не се поклопуваат со фактите кои постојат во надворешниот свет, тогаш нашите искази се субјективно вистинити, но објективно неvistинити. Штом постои согласност помеѓу нашите искази и нашата свест ја имаме субјективната вистина. Доколку нашите искази не соодветствуваат со нашата свест и доколку свесно и намерно отстапуваме од содржината на нашата свест, тогаш добиваме лажан исказ. Повеќе кај А. Маркичевиќ, Поштење и савесност у граѓанској парници, Нови Сад, 1972, стр. 124.

5 Лагата го навредува чесниот човек, истата е објект на презир и морална осуда од страна на поединецот и општеството.

начелото на совесност во граѓанската постапка.⁶

Правната природа на должноста да се зборува вистината е прашање кое во теоријата на граѓанското процесно право било предмет на широка дискусија. Според едно сфаќање, должноста да се зборува вистината е една процесна натурална облигација. Вистината е општа граѓанска должност, подлога на граѓанското правосудство, но истата не претставува посебна правна должност во граѓанската постапка.⁷ Според друго сфаќање, зборувањето на вистината е правна должност, но по прашањето кое се однесува на интензитетот на санкциите не се прифаќа единствен став. Санкцијата може да варира од кривично правна одговорност до недоверба која судот ќе ја покаже кон тврдењата на странките. Она што е од особено значење, е да се констатира постоењето не само на должноста да се зборува вистината, туку и укажувањето на правното својство на оваа должност.⁸ Во современата процесна доктрина доминира ставот дека должноста за зборување на вистината претставува вистинска правна должност.

3. Специфичноста на должноста за зборување на вистината во парничната постапка

Кога зборуваме за должноста да се изнесе вистината, се поставува прашањето за која вистина се работи? Дали постои должност за зборување на објективната или субјективната вистина?

Изјавите на процесните субјекти мораат да бидат *субјективно вистинити*. Најопшто кажано, тоа значи дека субјектите не смеат спротивно на своето знаење и уверување да изнесуваат фактички тврдења, односно да наведуваат дека определен факт постои, иако истиот не постои, или да негираат тврдења за кои знаат дека се вистинити. Странката во постапката ја зборува вистината кога верно ги пренесува своите запазувања во врска со случувањата во надворешниот свет. Од странката не може да се бара апсолутно совпаѓање на нејзините искази со објективната стварност.⁹ Со ова се поставуваат границите на должноста за зборување на вистината. Таа граница завршува таму каде што започнува невивистината, односно во оној момент кога процесните субјекти почнуваат да се користат со лагата¹⁰ заради постигнување на недопуштени цели во текот на постапката.

6 J. Juhart, *Civilno procesno pravo FLR Jugoslavije*, Ljubljana, 1961, str. 68.

7 Така, Sperl, *Unwahrheit im Urteil*, Festschrift für Franz Klein zu seinen 60 Geburtstag, Wien, 1914, str. 44.

8 Б. Благојевиќ, *Начела приватнога процеснога права*, Београд, 1936, стр. 355

9 Така, S. Triva, M. Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004, str. 203, A. Јаневски, Т. Зороска Камилоска, *Граѓанско процесно право, книга прва, Парнично право*, Скопје, 2012, стр. 118.

10 По дефиниција, лагата е изјава дадена со знаење дека нејзината содржина не соодветствува на објективната стварност и со намера другите да поверуваат во нејзината вистинитост. Невивистината е онаа изјава која е дадена со цел да се прикрие, искриви, односно изобличи објективната стварност.

Кога зборуваме за изјаснувањата на странките во постапката и нивната должност за зборување на вистината, мора да се постави јасна линија помеѓу поимите на совесно постапување и самата вистина во однос на спорните наводи. Имено, секогаш кога се занимаваме со наводите на странките во постапката, мора да бидеме внимателни и да зборуваме за совесност, а не за вистина, бидејќи доколку првенствено мислиме во контекст на вистината кога ја дефинираме должноста на странките во однос на нивните изјаснувања во парницата, тоа значи дека не одиме во вистинска насока при наоѓање на точниот одговор, бидејќи во секој спор, кога една од странките истакнува определено тврдење, а спротивната странка го порекнува тоа, позицијата на едната страна е несомнено неистинита, иако двете странки можат да бидат совесни во изнесувањето на нивните тврдења.¹¹

Во процесната теорија ќе сретнеме дека должноста за зборување на вистината во себе опфаќа: 1) должност на странките да ги изнесат сите факти кои можат да бидат одлучувачки за решавање на спорот и притоа да не премолчат некои од нив; 2) должност на странките да ги изнесат фактите онака како што им се навистина познати, притоа не прикажувајќи ги истите на начин на кој не се случиле; 3) должност на странките да ја зборуваат вистината во однос на тврдењата на својот противник, што значи дека не треба да се оспоруваат тврдењата на противникот, доколку странката ги смета за вистинити.¹²

Со оглед на наведеното, должноста за изнесување на вистината може да се манифестира во позитивна и во негативна смисла. Во позитивна смисла истата би се препознавала во должноста на странките да ги изнесат сите правно релевантни околности, независно од тоа дали за нив истите се поволни или не. Странката би ја повредила таа должност доколку свесно би ги премолчела тие факти. Во негативна смисла, предметната должност би се препознавала во обврската на странката да не изнесува неистинити или тврдења во чија неистинитост би можела да се увери преку одговорна проверка и во обврската да не ги оспорува тврдењата на противникот за кои знае дека се вистинити.¹³ Во тој контекст, во процесната теорија ќе сретнеме поделба на *процесната* лага на *активна* и *пасивна*. Активната процесна лага постои ако во однос на предметот на спорот странката дава такво фактичко тврдење, за кое во подоцнежниот тек на постапката се утврдува дека е неточно. Активна е и онаа процесна лага која се состои во негирање на постоење на определен факт во врска со спорот, за кој подоцна се утврдува дека бил вистинит. Пасивната процесна лага постои кога странката премолчува определен факт за кој знаела или била должна да знае.¹⁴

11 Види повеќе кај M. Risinger, Honesty in Pleading and Its Enforcement: Some „Striking“ Problems with Federal Rule of Civil Procedure 11, Minnesota Law Review, Vol. 61/1, 1976, p. 3.

12 B. Poznić, Građansko procesno pravo, Beograd, 1962, str. 25.

13 M. Dika, Građansko parnično pravo, Građansko parnično pravo, Parnične radnje, V Knjiga, Zagreb, 2008, str. 355, 356.

14 Taka C. Lajos, G. Tamás, K. Erzsébet, N. Adrienn, N. Andrea, W. Zsuzsa, Polgári perjog - Általános

Должноста за зборување на вистината претставува суптилна и особено значајна процесна установа. Од целата нејзина разновидност, судот треба да го искористи она што го смета за релевантно и да ја оствари на начин што од неа ќе ја извлече сета корист што може да настане за самата постапка.

Должноста за зборување на вистината во прв ред се однесува на правно релевантните факти. На еден специфичен начин должноста за зборување на вистината се однесува и на вистинитото известување на судот за битните докази, но и „вистинитото“ изнесување на правната аргументација.¹⁵

Кога зборуваме за должноста за зборување на вистината во контекст на изнесувањето на правно релевантните факти, тука мислиме на фактите кои се од значење за правилно решавање на меритумот на спорот, односно донесување на друг вид одлука во постапката. Тука ги подразбираме оние факти на кои се заснова определен процесен предлог или приговор; фактите од кои зависи основаноста на тужбеното барање; фактите кои се однесуваат на процесните претпоставки од кои зависи дозволеноста на водењето на една парница; сите релевантни факти со кои странките ги поткрепуваат своите барања во постапката, без разлика од каква природа се истите, итн.

Со еден збор, должноста за изнесување на вистината се однесува на сите факти од кои зависи основаноста на предлозите, барањата или приговорите кои странките ги истакнуваат во постапката.¹⁶ Треба да потенцираме дека должноста за зборување на вистината не се протега на самите предлози кои странките ги истакнуваат во текот на постапката. Имено, предлогот може да биде или основан или неоснован, а фактичките наводи содржани во него вистинити или неvistинити. Еден предлог може да биде неоснован, а фактичките тврдења на кои истиот се заснова да бидат вистинити. Без разлика која е причината за поднесување на таквиот предлог, дали е тоа поради правна заблуда на странката или со намера да се одолговлекува постапката, во конкретните примери нема повреда на должноста за зборување на вистината. Можеме само да нотираме дека во вториот случај постои злоупотреба на процесното право. Меѓутоа, доколку основаноста на предлогот се образложува со неvistинити наводи, тогаш странката ја повредува предметната должност. Но, таа должност и во овој случај не се однесува на предлогот како таков, туку на фактичката состојба на која истиот се базира.

Имајќи предвид дека должноста за вистинитост непосредно се однесува на изнесените фактички тврдења, се поставува прашањето дали предметната должност го опфаќа и „вистинитото“ изнесување на правната аргументација, односно правните сфаќања од страна на странките во спорот. Познато е дека

rész, Budapest, 2008, str. 111.

15 M. Dika, Građansko parnično pravo, Parnične radnje, ..., op. cit, str. 353.

16 Така, странките не смеат во своите поднесоци да изнесуваат неvistинити факти како причина за враќање во поранешна состојба, за изземање на судија, одлагање на рочиште и сл.

во парничната постапка важи правилото *iura novit curia*, односно дека судот го познава правото, па според тоа судот не е врзан за правните стојалишта што ќе ги изнесат странките. Правниот основ не е задолжителен елемент на правозаштитното барање. Странката може, но не мора да го истакне. Странките можат во своите настапувања пред судот или во своите поднесоци, правно да го аргументираат предметот на спорот, но таквото постапување не претставува нивна обврска, туку нивно право. Ако вака се постават работите, би произлегол заклучокот дека должноста за зборување на вистината не важи во случај на изнесување на правната аргументација. Со тоа би можеле да се согласиме. Меѓутоа, во широко поставена процесна перспектива (од аспект на правата и должностите на странките во постапката), а особено во контекст на принципот на совесно водење на парницата, странките во постапката не би смееле свесно и неточно да ја изнесуваат правната состојба на спорот бидејќи свесното презентирање на неправилна правна аргументација би значело несовесно користење, па дури и злоупотреба на правото на изнесување на правни сфаќања во текот на постапката.¹⁷

Должноста за зборување на вистината е општа процесна должност. Оваа должност непосредно ја обврзува странката и во нејзиното општење со судот и со нејзиниот противник. Беспредметно е каква е формата на комуникација и во која фаза од постапката странката се обраќа до судот и до нејзиниот противник. Оваа должност ја обврзува странката во нејзините усни излагања пред судот, во поднесувањето на писмените поднесоци, како во рамките на првостепената постапка, така и во постапката пред повисоките судски инстанции.

4. Обем и граници на должноста за зборување на вистината во парничната постапка

Кога станува збор за прашањето за обемот и границите на должноста на странките да ја зборуваат вистината во постапката, во процесната теорија се поставуваат неколку прашања кои се од суштинско значење за разбирање на природата на оваа процесна должност. Прво, се отвора прашањето како да се пристапи кон тврдењата на странката кога и самата странка се сомнева во нивната вистинитост; и второ, далеку поделикатно прашање кое треба да се разгледа е дали странката ја повредува должноста за зборување на вистината во ситуации кога истата изнесува неточни тврдења што се неповолни за неа, а одат во прилог на противникот, односно дали парничарот смее да премолчи некоја околност што за него е поволна или да признае определен навод на својот противник за кој знае дека е невестинит? Во продолжение неколку збора во врска со оваа проблематика.

Должноста за зборување на вистината бара од странката во постапката да не изнесува тврдења за кои знае, т.е. за кои е свесна дека се невестинити и

¹⁷ Во таа насока M. Dika, *Građansko parnično pravo, Parnične radnje,...*, op. cit., str. 358.

да не ги оспорува тврдењата на противникот за кои знае, односно е убедена дека се вистинити. Во таа насока се поставува прашањето дали странката смее покрај тврдењата за кои знае дека се вистинити и во чија вистинитост е потполно уверена, да изнесува и тврдења во чија вистинитост и самата се сомнева и двоуми. Во процесната доктрина преовладува ставот дека странката може да изнесува и тврдења за кои и самата се двоуми дали се вистинити и да ја порекнува вистинитоста на наводите на противникот кога се сомнева, а не е потполно убедена дека истите се неvistинити.¹⁸

Должноста за зборување на вистината не оди толку далеку да ги приморува странките во своите изјави да ги изразуваат сите нијанси во однос на своите внатрешни ставови во однос на вистинитоста на фактите¹⁹. Законот има за цел да ги сузбие свесно неvistинитите тврдења. Законот ја забранува лагата. Затоа, ако парничарот изнесува определен факт за кој не е цврсто убеден дали постои или не, или во однос на кој се двоуми дали постои или не, во тој случај парничарот не дава лажна изјава. Истото се однесува и во случај на порекнување на фактичките тврдења на противникот. Во случај на постоење на сомнеж, не постои измама кон судот и кон спротивната странка. Треба, меѓутоа, да се смета дека странката ја прекршила должноста за зборување на вистината доколку за фактите за кои е само можно или веројатно дека постојат странката тврди дека постојат, односно кога би ги оспорила тврдењата на противникот во чија вистинитост се сомнева, а притоа да не истакне дека тоа го прави поради тоа што не е уверена во нивното постоење или непостоење, односно затоа што истите не ѝ се познати.²⁰

Што се однесува до прашањето за што тоа странката треба вистинито да се изјасни во постапката и дали треба да ги изнесе и оние околности кои одат на нејзина штета, а кои се повољни за противникот, во процесната теорија се издиференцирани две спротивставени тези.

Според едното сфаќање, од странката се очекува апсолутно почитување на должноста за зборување на вистината што со себе повлекува обврска

18 S. Triva, M. Dika, op. cit., str. 203, B. Poznić, Komentar Zakona o parničnom postupku, prema tekstu Zakona iz 1976 godine sa docnijim izmenama i dopunama, Beograd, 2009, str. 34.

19 Законот познава само три става кои парничарот може да ги заземе ако има активно држење во парницата: да тврди, да порекнува и да признава. За овие постапувања, законот врзува процесни последици. Изнесувањето на различни нијанси во однос на сознанието на странката и нејзината убеденост во однос на фактите во парничната постапка е правно ирелевантно. Ако странката тврди нешто, истото мора да го докаже; ако странката ја порекнува вистинитоста на тврдењето на нејзиниот противник, тоа тврдење мора да се докаже, бидејќи е спорно. Ако странката ја потврди вистинитоста на фактичкото тврдење на противникот, судот, по правило тоа тврдење не го докажува, освен ако се посомнева дека со признавањето на фактите странката оди кон тоа да располага со барање со кое не може да располага (чл. 207 ст. 1 од ЗПП). Ако странката истакне дека во нешто се сомнева, судот и таквите тврдења мора да ги утврди. Повеќе кај А. А. Маркичевић, Поштење и савесност у граѓанској парници, Нови Сад, 1972, стр. 134, 135.

20 Така и M. Dika, Građansko parnično pravo, Parnične radnje, ..., op. cit., str. 356.

за странката ништо да не премолчи во однос на околностите од значење за решавање на спорот, односно да ги изнесе како околностите што за неа се поволни, така и оние кои одат на нејзината штета. Тоа би значело дека странката мора вистинито и потполно да ја презентира фактичката состојба – и фактите што се поволни за неа и оние кои во конкретната ситуација би биле од полза за противникот.

Според второто сфаќање, странката не е должна да ги изнесе и фактите со кои би можела да се оправда основаноста на барањето на противникот или основаноста на приговорот што тој го истакнува. Според втората теза, должноста за зборување на вистината би соодветствувала на должноста на странките да ги изнесат фактите врз кои ги засноваат своите барања, односно фактите со кои ги побиваат наводите на противникот и да предложи докази во поткрепа на тие факти.²¹ Оваа теза го застапува стојалиштето дека должноста за зборување на вистината соодветствува на товарот на изнесување на фактичкиот материјал што е поволен за странката, што значи дека не се инсистира на изнесување на вистината во смисла на потполно презентирање на претпроцесната ситуација поради која настанал спорот, без оглед на тоа дали станува збор за факти што се поволни за странката или не.²²

Кој од овие ставови би го издвоиле како пооправдан? Се чини дека редуцирањето на должноста на странките за зборување на вистината само на обврска за изнесување на она што го сметаат поволно за себе би значело отстапување од ставот за должноста за изнесување на потполна вистина. Ако должноста на странките да ја зборуваат вистината ја разгледуваме во контекст на нивната должност за совесно и чесно процесно држење, се чини пооправдано да се определиме за *последицата* варијанта во однос на конципирањето на должноста за зборување на вистината. Тука би укажале на следното: едно е кога се зборува за границите на т.н. товарот на изнесување на тврдења за фактите и товарот на докажување, а сосема нешто друго кога се зборува за должноста за зборување на вистината. Помеѓу *товарот* и предметната *должност* не постои знак на равенство. Должноста за зборување на вистината е поширока категорија, со потполно поинакви основи чија повреда резултира со сосема поинакви

21 Види чл. 7 ст. 1 и чл. 205 ст. 1 од ЗПП.

22 За ова прашање многу е расправано во германската доктрина. Види H. W. Fasching, *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts*, 1990, str. 345 и L. Rosenberg, K. H. Schwab, P. Gottwald, *Zivilprozeßrecht*, 2004, str. 416. Според нив, странката треба совесно да постапува и не смее да ги изнесува само фактите што одат во нејзина полза, а да ги премолчува сите други. Странката мора да го изнесе и она што е поволно и она што е неповолно за неа.

Во процесната доктрина на територијата на поранешна Југославија по ова прашање заземени се спротивставени ставови. Маркићевиќ ја застапува тезата на потполно изнесување на фактичкиот материјал. Спротивно мисли Позниќ, кој е на ставот дека странката не прави злоупотреба со тоа што не ги оспорува неистинитите тврдења кои одат во прилог на противникот. Види: Поштење и савесност у граѓанској парници, Нови Сад, 1972, стр. 141, B. Poznić, *Komentar Zakona o parničnom postupku...*, op. cit., str. 34, 35.

последници. Неуспехот во однос на товарот на изнесување на фактичкиот материјал што е поволен за странката, по правило значи губење на спорот. Од друга страна, неизнесувајќи ги тврдењата за фактите што за неа се неповолни, странката може да биде санкционирана поради несовесно постапување, односно злоупотреба на процесното право.²³

Во поткрепа на оваа теза оди и структурата на законското правило што ја нормира должноста за зборување на вистината. Процесниот закон во чл. 9 вели дека *странките се должни пред судот да ја зборуваат вистината*. Ова е општо, начелно правило, а законодавецот со ниту една друга одредба изречно не го ограничил неговиот домет.²⁴ Процесните должности имаат јавноправен карактер. Судот очекува од странките да ја зборуваат вистината. Ако странката не ја зборува вистината, независно дали тоа е за неа повољно или неповолно, таа го измамува судот во однос на вистинската состојба на работите, а со тоа го попречува правилното исполнување на јавната функција на судството. Со користење на лагата парничарот секогаш се стреми кон постигнување на определена недозволена цел. За да се спречат процесните субјекти преку неvistината да дојдат до нешто што е забрането, процесното правило треба да се толкува на начин што секое изнесување на неvistина, без разлика дали е тоа повољно за странката или не, ќе значи кршење на начелото за зборување на вистината.

Што се однесува до прашањето кого обврзува должноста за зборување на вистината во парничната постапка, процесниот закон во чл. 9 ги споменува само странките и замешувачите. Дали тоа значи дека застапниците на странките не се обврзани пред судот да ја зборуваат вистината? Секако дека не. И за застапниците на странките, независно дали станува збор за законските застапници или полномошниците, важи предметното правило. Сè што претходно беше кажано во однос на странките и нивната должност за зборување на вистината, се однесува *mutatis mutandis* и на нивните застапници. Принципот на совесно вршење на процесните права претставува генерално правило кое ги обврзува сите учесници во постапката.

5. За лагата во парничната постапка

Користењето на лагата е најпогодно средство на несовесните парничари за постигнување на недопуштени цели во текот на постапката. Лагата лежи во основата на парничните дејствија на несовесниот парничар преземени со цел да се измами судот, да се измами или шиканира противната странка, да

23 Во таа насока, М. Dika, *Gradansko parnično pravo, Parnične radnje,...*, op. cit., str. 354.

24 По исклучок, законот предвидува само едно ограничување во однос на должноста за зборување на вистината кога станува збор за правно релевантните факти. Имено, странката може, при нејзиното сослушување во доказни цели да го ускрати давањето на одговор на одделно прашање од исти причини поради кои тоа може да го направи сведокот (тежок срам, значителна имотна штета и кривично гонење).

се нанесе определена имотна штета и сл. Лагата во парницата може да добие различни ликови. Најчесто, таа се изразува во особено рафинирана форма, што претставува пречка за нејзино лесно откривање.²⁵

Во текот на постапката, странката може да ја изнесува невината на неколку начини: со свесно тврдење дека некои факти постојат иако истите не постојат; со свесно оспорување на тврдењата на противникот, иако за истите знае дека се вистинити; со свесно прикривање на определени тврдења на начин што некои тврдења ги изнесува вистинито, додека за други не се изјаснува.

Зошто парничарот лаже? Зошто се користи со невината? Што е тоа што го покренува парничарот да не ја почитува должноста за зборување на вистината во постапката? Постојат различни побуди кои го поттикнуваат парничарот да не ја зборува вистината и со тоа да се обиде да постигне определена недопуштена цел во текот на постапката. Причините поради кои се користи лагата во постапката се од различна природа. Истите можат да се распоредат во четири групи²⁶:

i. *со лагајќи странката сака да ѝ постигне поволен исход на ѝ отстапувајќи, односно да ѝ постигне победа во парницата*: лагата во парницата најчесто се користи за унапредување на процесната положба во постапката и во обид да се издејствува поволна пресуда во корист на несовесниот парничар. Така, парничарот, иако е свесен дека не му припаѓа определено право за чие остварување покренал постапката, односно свесен дека неговата одбрана е неоснована, се обидува со лажно изнесување или со прикривање на релевантните факти да го измами судот во врска со вистинската состојба на работите со цел, судот, врз основа на погрешна и невината претстава за определена фактичка околност погрешно да го примени материјалното право и со тоа да донесе одлука во корист на несовесниот парничар. Така, тужителот знаејќи дека не му припаѓа правото се приклучува кон лагата и конструира фактичка состојба која доколку би била вистинита, би била основа за донесување на мериторна одлука со која се усвојува тужбеното барање. Или, тужениот, иако свесен дека тужбеното барање е основано, лажно тврди дека постојат и такви факти врз основа на кои (доколку навистина постојат), би згаснало правото на тужителот. И во двата случаи постои обид за процесна измама.

ii. *странката ја користи лагајќи како средство за одолговлекување на отстапувајќи*: една од причините поради кои понекогаш парниците се одолговлекуваат е и изнесувањето на

25 Сè додека не постои свест за вистинската состојба на работите, не можеме да зборуваме за невината изјава, туку само за неточна изјава дадена од страна на странката во парницата.

26 А. Маркичевиќ, Поштење и савесност у..., op. cit., стр. 144.

невистинити тврдења од страна на странките. Изнесувањето на неvistинити тврдења или оспорувањето на вистинитите тврдења редовно води кон тоа овие тврдења да се докажуваат, што само по себе доведува до одолговлекување на постапката. Целта на странката не е да успее да ги докаже своите тврдења пред судот, таа е свесна дека нејзините тврдења се неvistинити. Обидот да ги докаже изнесените тврдења не е вистинската цел поради која странката тоа го прави. Странката го прави тоа за да ја развлекува парницата. На пр., оспорување на потпис на исправа, со себе повлекува графолошко вештачење, чие изготвување претпоставува изминување на определен временски период, кој посредно ја одолговлекува постапката.

iii. *со помош на неvistината странката ја прикрива недоволениите располагања*: лагата е особено погодно средство со помош на кое странките го прикриваат располагањето со барањата кои по својата природа се недоволени и со кои странките не смеат да располагаат. Така, на пр., со свесно признавање на неvistинити факти странката се стреми кон тоа да го изигра законот, да ги оштети своите доверители, со иницирање на привидна парница да постигне определена недопуштена, неморална цел и сл.

iv. *странката се користи со лагата за постигнување на други недоволени цели*: на пр., странката изјавува неvistини за нејзиниот противник со цел да го шиканира, да ја наруши неговата чест и углед на начин што во своите поднесоци ќе изнесува лажни тврдења за личноста и однесувањето на својот противник.

6. Правни последици поради повреда на должноста за зборување на вистината

Како што потенциравме и претходно, должноста да се зборува вистината во парничната постапка е правна должност. Сите свесно неvistинити излагања на странките пред судот или тенденциозното оспорување на тврдењата изнесени од страна на парничниот противник, иако се вистинити, значат повреда на предметната должност која судот не смее да ја толерира. За да ги дисквалификува тврдењата како неvistинити, судот мора да утврди поинаква состојба на работите од онаа што странката сака да ја претстави со изнесување на неvistинитите факти. Одлуката за дисквалификација судот треба да ја донесе врз основа на сопственото утврдување до кое ќе дојде врз основа на процесниот материјал презентираан од странката или врз основа на она што го утврдил во границите на своите инквизиторни овластувања.²⁷

За непочитувањето на должноста за зборување на вистината постојат санкции кои се од различна природа. Интензитетот на санкцијата не е секогаш

²⁷ L. Rosenberg, K. H. Schwab, P. Gottwald, Zivilprozeßrecht, 2004, str. 417.

ист. Тој може да варира од недовербата која што судот ќе ја покаже кон тврдењата на странките, па сè до кривичноправната одговорност за давање лажен исказ.

Така, ако судот утврди дека странката изнесува неvistини или премолчува битни факти, нема да ги уважи нејзините барања, односно предлози кои се засновани токму на тие факти. Како долна премиса на својата одлука судот во никој случај нема да го земе фактичкиот материјал за кој знае дека е неvistинит, па дури и тогаш кога странката изречно го признала истиот пред судот. Секогаш кога судот има сознание дека странката тврди постоење на некој факт, кој инаку не постои, односно е неvistинит, судот нема да го земе предвид. Судот ја носи својата одлука врз основа на совесна и грижлива оценка на доказите и врз основа на резултатите од целокупната постапка.²⁸ Странката која изнесува неvistинити тврдења кај судот, редовно предизвикува недоверба и кон нејзините вистинити тврдења. Можеби најтешката последица која може да ја погоди странката поради непочитување на должноста за зборување на вистината, е неповолен исход на парницата.

Изнесувањето на неvistинити тврдења може да биде санкционирано и како несовесно користење на процесните права, односно како злоупотреба на тие права. Во таа насока, странката може да биде и парично казнета во согласност со одредбите на процесниот закон. Иако законот на изречен начин не предвидува казни против лагата во парницата, лажното прикажување или прикривање на релевантните факти може да се сузбива и со механизмот на паричните казни кои законот ги нормира во однос на злоупотребата на процесните овластувања бидејќи несовесниот парничар редовно ја користи лагата за манипулирање и изигрување на процесот.

Во определени процесни ситуации странката со давање на лажен исказ сторува кривично дело. Доколку странката се сослушува во доказни цели, таа е должна да ја зборува вистината пред судот. Во таа положба, странката може да биде повикана на кривична одговорност заради давање на лажен исказ. Кривичниот законик²⁹ предвидува дека со парична казна или затвор до три години³⁰ ќе се казни странката која при изведување на доказ со сослушување на странките ќе даде лажен исказ, а врз основа на тој исказ е заснована одлуката донесена во постапката.³¹ Според законскиот опис кривичното дело давање на лажен исказ постои доколку се исполнети следните претпоставки: 1) странката да го дала лажниот исказ во соодветна постапка; 2) странката да го дала лажниот исказ при изведување на доказ со сослушување на странките; 3)

28 Чл. 8 од ЗПП.

29 Кривичен законик, објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 87/2007, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/11, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 14/2014, 27/2014, 28/2014.

30 До донесување на Новелата на Кривичниот законик од 2014 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/14) висината на казната затвор изнесуваше 3 месеци.

31 Види чл. 367 ст. 1 од КЗ в.в. со чл. 367 ст. 3 од КЗ.

судската одлука донесена во конкретната парнична постапка да е заснована врз лажниот исказ на странката.³² Дополнително, доколку судот ја заснова својата одлука врз исказ на странката која во кривична постапка е огласена за виновна за давање на лажен исказ, противната странка би можела да бара повторување на постапката бидејќи таа причина се јавува како една од основите поради кои може да се поднесе овој вонреден правен лек.³³

Странката на која ѝ е причинета штета со зборување на невистини во парничната постапка, има право да бара надоместување на штетата според правилата на облигационото право.

Од сето погоре наведено во однос на должноста за зборување на вистината, можеме да забележиме дека станува збор за една особено суптилна и значајна процесна установа која судот треба да ја оствари на начин што од неа ќе ги извлече сите користи кои можат да настанат за самата постапка. Она што е важно да се потенцира е фактот дека должноста за зборување на вистината има правно дејство, односно таа претставува правна должност за чие непочитување се врзуваат соодветни санкции.

32. Повеќе за обележјата на ова кривично дело види кај Н. Делић, Кривична одговорност странке за лажни исказ дат у парничном, ванпарничном, извршном и управном поступку, Архив за правне и друштвене науке, број 1 – 2, Београд, 2002, стр. 88–99.

33. Постапката што со одлука на судот е завршена правосилно, може, по предлог од странката, да се повтори ако до одлуката на судот дошло поради кривично дело на судијата, односно на судијата-поротник, на законскиот застапник или на полномошникот на странката, на спротивната странка или на некое трето лице (чл. 392, ст. 1, т. 6 од ЗПП).

Assoc. Prof. Dr. Milka Rakočević

Associate Professor, Iustinianus Primus Law Faculty, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

DUTY TO TELL THE TRUTH IN CIVIL PROCEDURE

(Summary)

Procedural powers are not only provided by the law so that the sought legal protection could be provided to the litigants who addressed the court for adjudication in certain legal case, but also for the reason of protecting the legal order. Having in mind the social function that is carried out through the civil procedure, the litigants are obliged to act and behave loyally within the court system of legal protection and to use their procedural right conscientiously. Taking in consideration the broad concept of conscientious use of procedural right and powers, three types of duties are set in front of the litigants: 1) conscientious use of procedural rights, 2) the duty to tell the truth and 3) not to abuse their procedural rights. The subject matter of this article is the duty of telling the truth in civil procedure. The article is focused on analyzing certain questions that are related to the essence of this procedural duty and legal responsibility, taken in broaden context.